

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Н.В.Потриваєва, кандидат економічних наук, доцент

М.Д.Бабенко, кандидат економічних наук

А.Ю.Долгоаршинова, магістрант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто стан обліку дебіторської заборгованості на прикладі державного підприємства дослідного господарства „Еліта” Жовтневого району Миколаївської області. Проаналізовано склад та структуру дебіторської заборгованості за 2005-2007 рр. Розроблено практичні пропозиції щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості.

Постановка проблеми. На сьогодні більшість вітчизняних сільськогосподарських підприємств перебувають на межі фінансової кризи, причини якої різноманітні. Покупці, укладаючи угоди закупівлі, не прогнозують свої фінансові можливості; постачальники, попередньо отримавши оплату за продукцію і надання послуг, не виконують своїх зобов'язань; банки затримують розрахунки за наявних коштів клієнтів, зтягують строки здійснення платіжних операцій, не забезпечують дисципліни розрахунків. Українські підприємства практично не мають можливості нормально функціонувати у зв'язку з наявністю значних розмірів дебіторської заборгованості, адже це негативно впливає на фінансову платоспроможність та відтягує кошти з обороту. Саме тому одним з етапів розв'язання нагальної проблеми є вдосконалення обліку дебіторської заборгованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність дослідження дебіторської заборгованості свідчить велика кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, серед них Л.Є.Алексєєва, О.Акіншина, М.Білик, Ф.Ф.Бутинець, О.Бондаренко, О.Олійник, Е.М.Причепій, В.Сопко, А.М.Черній, С.Шулепова та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження, критична оцінка та розробка практичних пропозицій щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості.

Виклад основного матеріалу. Об'єктом дослідження було обрано сільськогосподарські підприємства Жовтневого району. За даними статистики, на кінець 2007 року у Жовтневому районі сільськогосподарським виробництвом займалися 15 сільськогосподарських підприємств. Господарства району спеціалізуються на вирощуванні зернових, сояшнику, займаються м'ясо-молочним скотарством та свинарством.

Доцільним ми вважали більш детально розглянути облік дебіторської заборгованості на прикладі державного підприємства дослідного господарства "Еліта" (далі – ДП ДГ "Еліта"), яке на сьогодні входить в першу десятку провідних підприємств досліджуваного району. Для ДП ДГ "Еліта" головним напрямком діяльності є розробка, удосконалення та впровадження технологій вирощування основних сільськогосподарських культур залежно від природнокліматичних умов області, а також створення нових високоврожайних сортів зернових культур. Значну питому вагу в діяльності дослідного господарства займає вирощування високоякісного насіння озимих і ярих культур для господарств області.

Інформація щодо дебіторської заборгованості та розкриття її у фінансовій звітності підприємства в бухгалтерському обліку формується згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». При цьому враховуються особливості оцінки та розкриття інформації щодо обліку дебіторської заборгованості, які регулюються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості (розрахунки з різними дебіторами) ведуть за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення, а аналітичний облік поточної дебіторської заборгованості (розрахунки з покупцями та замовниками) – за кожним покупцем та замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком (табл. 1).

Таблиця 1

**Склад та структура дебіторської заборгованості
по ДП ДГ "Еліта" станом на 1 січня 2008 року**

Найменування організації	Заборгованість		За що заборгованість та коли виникла	Дата погашення заборгованості
	сума, грн	структура, %		
ЗАТ "Лакталіс - Миколаїв"	24120,01	8,7	молоко, грудень 2007р.	січень 2008р.
ЗАТ "Очаківське"	4000	1,4	насіння, травень 2006р.	січень 2008р.
ЗАТ "Армаркет і К"	10680	3,9	насіння, квітень 2005р.	січень 2008р.
ПП "Колір"	5999,67	2,2	насіння, лютий 2005р.	січень 2008р.
ТОВ "Ойл Карт Центр"	3974,58	1,4	за ПММ, вересень 2007р.	січень 2008р.
ПП Дорофеев С.Н.	4500	1,6	за насіння, вересень 2007р.	січень 2008р.
ТОВ "Агропродукт"	4999,99	1,8	за зерно, січень 2005р.	січень 2008р.
ПП Яковлев В.М.	31586,4	11,4	насіння, жовтень 2006р.	січень 2008р.
ТОВ "Енерджі Ойл"	20000	7,2	насіння, серпень 2004р.	січень 2008р.
ТОВ "Золотий Колос"	9615,92	3,5	комбікорм, грудень 2007р.	січень 2008р.
Разом	275948,03	100	-	-

За даними таблиці 1, очевидно, що найбільшими боржниками по ДП ДГ "Еліта" станом на 01 січня 2008 року є ПП Яковлев В.М. (11,4%), ЗАТ "Лакталіс - Миколаїв" (8,7%) та ТОВ "Енерджі Ойл" (7,2%).

Виникнення на підприємстві дебіторської заборгованості здійснюється відповідно до принципу нарахування. Це означає, що відвантаження товарів (виконання робіт, надання послуг) покупцю за умовами договору купівлі-продажу вважається подією, згідно з якою у підприємства виникають валовий дохід (за податковим законодавством) та поточна дебіторська заборгованість у разі відсутності негайної оплати.

З метою подальшого дослідження обліку дебіторської заборгованості було проаналізовано склад та структуру за її видами в досліджуваному підприємстві (табл. 2). Аналіз довів,

що найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості на кінець 2007 р. займала дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (67%), найменшу – інша поточна заборгованість (11,6%). В цілому по підприємству спостерігається тенденція незначного зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Таблиця 2

Склад та структура дебіторської заборгованості за видами в ДП ДГ "Еліта" Жовтневого району

Вид дебіторської заборгованості	2005 р.		2006 р.		2007 р.	
	тис. грн	структура,%	тис. грн	структура,%	тис. грн	структура,%
За товари, роботи, послуги: чиста реалізаційна вартість резерв сумнівних боргів	39 -	13,4 -	49 -	12,5 -	185 -	67,0 -
За розрахунками з бюджетом	125	43,3	36	9,2	59	21,4
Інша поточна заборгованість	125	43,3	306	78,3	32	11,6
Разом	289	100,0	391	100,0	276	100,0

Очевидно, що поточна дебіторська заборгованість в ДП ДГ "Еліта" за товари (роботи, послуги) відображується без створення резерву сумнівних боргів, що, в свою чергу, суперечить п.7 П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість". У зв'язку з цим, ми рекомендуємо підприємству визначати резерв сумнівних і безнадійних боргів, виходячи з конкретної платоспроможності кожного окремого дебітора.

Також ми пропонуємо підприємству розраховувати відносний показник – коефіцієнт дебіторської заборгованості (К д.з):

$$К д.з = ДЗ / РП, \quad (1)$$

де ДЗ – розмір дебіторської заборгованості;

РП – обсяг реалізованої продукції.

Доцільність розрахунку цього коефіцієнта полягає в можливості його визначення як по підприємству загалом, так і по кожному покупцю окремо. Крім того, у разі використання коефіцієнта вплив інфляції втрачає свою актуальність через незначний період обчислення.

Для обґрунтування закладення в договір ступеня ризику також пропонуємо підприємству розраховувати коефіцієнт сумнівних боргів (Кс.б) як відношення суми надкритичної дебіторської заборгованості (Нд.з) до загальної суми дебіторської заборгованості замовника:

$$\text{Кс.б} = \text{Нд.з} / \text{ДЗ}. \quad (2)$$

З метою удосконалення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості у ДП ДГ "Еліта" також пропонуємо впровадження прогресивної програми "1С: Підприємство". Це, в свою чергу, дасть змогу автоматизувати ведення обліку дебіторської заборгованості, включаючи підготовку необхідної документації.

Висновки. Отже, для покращення обліку дебіторської заборгованості у ДП ДГ "Еліта" Жовтневого району ми пропонуємо обов'язково при здійсненні обліку поточної дебіторської (товарної) заборгованості визначати величину резерву сумнівних боргів і включати до підсумку балансу розмір заборгованості за чистою реалізаційною вартістю, тобто за вирахуванням величини резерву сумнівних боргів. Крім того, пропонуємо переглядати на дату балансу (останній день звітного періоду) довгострокову заборгованість за окремими дебіторами. Якщо до терміну погашення заборгованості залишилося менш ніж 12 місяців (на визначену дату), слід відображувати минулу довгострокову заборгованість як поточну. Важливо також застосування засобів обчислювальної техніки та сучасних прогресивних бухгалтерських програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 „Дебіторська заборгованість”, затв. Міністерством фінансів України від 08.10.99. № 237.
2. Вітлінський В.В. Планування обсягу реалізації продукції та дебіторської заборгованості підприємства / Вітлінський В.В.// Фінанси України.-2006.- №5.
3. Нашкерська Г. Облік сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості / Нашкерська Г. // Бухгалтерський облік і аудит.-2001.-№7. – С. 27-32.